

Uhud Dersi

Nureddin Yıldız'ın "Dünya Nasıl Dönüyor?" (56.) dersidir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

وَصَلَّى اللَّهُ وَسَلَّم عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.

Âlemlerin rabbi Allah'a hamd, Efendimiz Muhammed aleyhisselama, ailesine, ashabına salat ve selam olsun.

Dünya topraklarında 'Muhammedun Resûlullah' diyenlerdeniz, elhamdülillah. Başımızda Muhammed aleyhisselamın olduğu bir dine iman ettik. Hissettiğimiz mutluluklar ve yaşayabileceğimiz sıkıntılar, korkularımız ve emellerimiz, her şeyimiz 'Muhammedun Resûlullah' çizgisindedir.

Bütün planlarımız-projelerimiz ve çalışmalarımız, 'Muhammedun Resûlullah' çizgisinde kaldığı sürece kıymetlidir. Mümin olmak böyle bir şeydir ve müminler bu kimselerdir. Bu sebeple Kur'an'ımızda Rabbimiz, "Allah'ın Peygamberi'nde sizin için güzel bir örnek vardır" buyuruyor.

Resûlullah aleyhisselam bizim örneğimizdir. Kim Allah'ı arıyor ve ahiret diye bir derdi varsa لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ "Resûlullah üsve-i hasenedir."

Sakalımız, öğle namazımızın sünneti-farzi, dişlerimizin misvaklanması, kulaklarımızı abdestte mesh... Elbette bunlar Efendimiz aleyhisselama göre olacak. Bize neyi tavsiye buyurduysa o yegâne hayat tarzımızdır. Ama bir mesele daha var: Dünya stratejilerinde de Resûlullah üsve-i hasenedir.

Yirmi üç yıllık nübüvvet ve ondan önceki kırk yıllık insanî hayatıyla da yetim doğuşundan evlenmesi, akraba ilişkileri, ticareti ve çobanlığına varıncaya kadar üsve-i hasenedir o, sallallahu aleyhi ve sellem. Yemeği sağ elle yerken üsve-i hasenedir, güzel örnektir. İnsanlıkla ilgili gayretlerimiz, Müslümanlıkla ilgili mücadelemizde de odur yine güzel örnek.

Tıpkı sağ kolumuzu önemli ama ayaklarımızdan birini önemsiz görebilmek gibi bir lüksümüz olmaması gibi Resûlullah aleyhisselam Efendimiz'in hayatımızın içerisinde bize örnek olan herhangi bir sünnetini de farklı göremeyiz. Görürsek tıkanırız.

Bugün için Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz'in üsve-i hasene oluşunu özellikle hatırlamamız gerekir. Ahiret umudu olanlar için üsve-i hasene (güzel örnek) odur. Bu örneklilik özellikle de Kur'an'ımızın öne çıkardığı konularda çok daha önemlidir. Kur'an'ımız eğer Bedir ve Uhud gazvelerini ayet ayet koyuyorsa önümüze, çok net bir şekilde ve tereddütsüz olarak deriz ki; Allah öğle namazını kılmanızı Peygamber'ini üsve-i hasene olarak bize gönderdiği gibi Uhud sahnelerini de önümüze hayat tarzımızda ders olsun diye koymuştur.

İstanbul, Kayseri, Sivas, Münih, Moskova, Pekin... neresi olursa olsun; ben Müslüman'ım. Ve karşımda da mümin olmayanlar var. Uhud'dan Müslümanlar'ı geri çevirmek için uğraşan İblis de hâlâ aynı İblis'tir. İman ve şirk, dünyada var oldukça her yer Uhud dağı, herkes Talha bin Ubeydullah'tır veya oradaki müşriklerden biridir.

Uhud'da kaç kişi şehit olmuştu, Hamza'nın ciğeri nasıl parçalanmıştı, Musab ya da başka bir sahabi nasıl fedakârlık göstermişlerdi... gibi duygusallığımızı öne çıkarıp ibret boyutumuzu erteleyen siret bilgilerinden istiğfar etmemiz lazım. Allah Teâlâ, Uhud meydanında kıyamete kadar bize ders olacak sahneleri anlatırken, biz çocuklarımızın çizgi film izleyecek konuları olarak algılasak bunları, o zaman Uhud ders olmaz, tarihten bir roman konusu olarak kalır.

Üzerimizde kıyamete kadar cihat ve iman aşısı olarak kalması gereken Uhud, bir avuntu ve aslı yıpratıcı gölge olarak kalır. Uhud, ne kadar teyakuzda kalmamız gerektiğine dair Kur'an tarafından önümüze

ders olarak konduğu hâlde biz onu adeta tarihimizin hazin sayfalarından bir sayfa gibi kilitleyip bırakırsak bu sadece bize yazık eder. Çünkü Uhud'da kazanan kazandı, kaybeden kaybetti. Ders alınmadıkça da yeni Uhud'lar bu yüzden ortaya çıkıyor.

Uhud'u ders olmaktan çıkarmış nesiller ve Efendimiz'in sünnetine saldırdığında, yaralanmış hâlde Hamza radiyallahu anhu gözlerinin önüne getiremeyenler, kurduğu devletin üçüncü yılını göremeyecek şekilde küfrün üzerine giden Musab radiyallahu anhu tefekkür edemeyenler; ne İslam'ın izzetini hissedebilirler ne de Allah'a hakkıyla itimat edebilirler. İşte bu sebeple bizim, Uhud dersi diye bir ders bilmemiz lazım –tıpkı abdest dersi diye bir ders bilip abdesti öğrendiğimiz gibi.

Uhud sahnesini yeniden müşahade ederek Kur'an-ı Azimu'ş-Şan'dan, Al-i İmran suresinde Allah'ın Uhud'u nasıl değerlendirdiğine bakacağız.

Bildiğiniz gibi, hicretin ikinci senesinde Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ve ashâbı, hicret etmek zorunda kaldıkları Mekkeli müşriklerden intikam için kervanlarıyla Medine yakınlarından geçen Mekke konvoyuna saldırıp Mekke'de bıraktıkları mallarının muadilini müşriklerden almayı düşündüler. Enfal suresinde Rabbimiz, siz böyle plan yapıyordunuz ama Allah'ın planı bu değildi, buyuruyor.

Müşrikler, müminlerin planını önceden sezdiler ve kervanı kaçırdılar. Kervan yerine de bin kişilik bir ordu gönderdiler. Doğru düzgün bir savaş hazırlığı olmadan ashâb-ı kirâm, karşılarında hazırlıklı bir müşrik ordusu buldu. Resûlullah aleyhisselâm endişelendi, bunu duasından dahi anlıyoruz. Ne buyurmuştu: "Allah'ım, bugün sana iman eden bu kulların mağlup olurlarsa sana secde eden kalmayacak."

İnsanlığın son iman umudu orada ölüp gidebilir diye korktu Efendimiz aleyhisselâm. Allah lütfetti; binlerce melek, insan suretinde geldiler ve müşriklerle savaşılıp kahredildiler. Hatta Ebu Cehil gibi büyük boğalar da orada perişan oldu.

Müşrikler bu hezimetlerine çok üzüldüler ve Efendimiz'e bir dahaki yıl, bunun intikamında buluşmayı teklif ettiler. Ertesi sene şevval ayında müşrikler kalabalık bir orduyla (üç bin kişi) Medine'ye yaklaştılar. Çok yakın bir mesafede, Uhud dağı eteğinde Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem onları karşıladı.

Uhud savaşının bilinmesi gereken önemli bir boyutu budur: Uhud, Bedir'in intikamıdır. Bedir de ashâb-ı kirâmın, meleklerin yardımıyla kazandığı bir savaştı. Uhud'da ise Efendimiz'in onca tembihine rağmen bazı aykırılıklar hâsıl oldu. Evvela, oraya gitmemeyi ve Medine içinde düşmanı perişan etmeyi teklif eden Efendimiz'e ashâb-ı kirâmın gençleri karşı çıktı ve Bedir'deki gibi meleklerin yardımını hesaba kattılar.

Hâlbuki zafer de mağlubiyet de olsa Peygamber'in sözüne itibar etmektir asıl kazanç. Genç sahabiler bunu anlamakta geciktiler. Efendimiz de onların gönlünü kırmayıp kabul etti. Bildiğiniz gibi savaş alanında da bir grup sahabinin aceleci davranması, esasen kazanılmış bir savaşı mağlubiyete dönüştürdü.

Aslında Uhud, yüzde yüz mağlubiyet değildir. Öğleye kadar ashâb-ı kirâmın galibiyetiyle süren savaş, müşriklerin toparlanıp kaçmaya başlamasını müteakiben ashaptan bazılarının hassas-stratejik noktaları terk etmesiyle yön değiştirdi ve aralarında Efendimiz aleyhisselâmın amcası Hamza bin Abdulmuttalib ve Musab bin Umeyr gibi isimlerin de olduğu birçok sahabinin kanı akıtıldı düşman tarafından.

Bu pozisyonu gören münafıklar, ta başından beri 'burada ne işimiz var' diyenler kaçıp gittiler ve yüzüstü bıraktılar. Bir kısmı ise ellerini şakalarına koyup tereddüt etti. Çünkü Bedir'den bir sene sonra böyle bir imtihana hazır değildiler.

Ashab-ı kiram burada tam anlamıyla destan/lar yazdılar. Efendimiz, bu destanlar içinde destanlara şahit oldu. Hatta ashabın kadınları dahi bu facia haberini alınca Medine'den koşup Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme yardım ettiler. Meşhur, Nesibe anamız... Efendimiz buyuruyor ki, Uhud'da nereye dönsem Nesibe'yi birine kılıç sallarken gördüm. Yaşlı bir kadın. Kadınlar bile hareketlendiler çünkü eğer müşrikler orada durdurulamazlarsa Medine'yi çiğneyerek devam edeceklerdi yollarına.

Bu durumu Kur'an'ımız farklı ayetlerde değerlendirdi. Bunlardan bir tanesi de Al-i İmran suresinin 144. ayetidir. Bu ayete camilerde namaz kılanlar, bir hoca efendinin veya liderin ardında ilerleyip İslam derdi diye bir dertle yoğrulanlar olarak hepimiz bir sayfa açmak zorundayız. Kur'an'ın o gün inen ayetlerinden bazıları bugün tedavülden kalktı mı? Elbette hayır. Hangi ayet gündem dışı veya parantez içidir ki. Kur'an, olduğu gibi Kur'an'dır ve 'lâilâheillallah Muhammedun Resûlullah' diyenlerindir –bütünüyle.

Bu ayeti ve sonra da diğer bütün ayetleri böyle tasavvur etmezsek, Kur'an elimizde olmasına rağmen onun izzetini hissedemeyiz.

Bu ayet, dinin liderlerinin değil kendisinin mukaddes olduğunu gösteriyor. Çünkü bu ayetin inme nedeni şuydu: Müşriklerin ok yağdırdığını görünce ashab-ı kiram, başta Talha radiyallahu anh olmak üzere, Efendimiz'i bir kayanın arkasına gizlemiştiler. Etten duvar olunca Efendimiz aleyhisselamın önüne, oklar da ashab-ı kirama geldi. Bu arada da müşrikler meraklandılar, çünkü eğer 'Muhammed öldü'yse başka bir şey için uğraşmaya gerek yoktu.

Müşriklerden biri, "Muhammed'i öldürdüm!" diye slogan attı. Ömer radiyallahu anh bu cümleyi duyunca, "Ya Resûlallah, şunlara senin burada olduğunu bağırayım" dedi. Fakat ashab, müşriklerin, dedikleri gibi sanmalarını istedi ve yerlerinin ifşa olmasını engellediler.

Allah Teâlâ bu sahneyi tasvir ederken, bakınız ayet nasıl başlıyor: "وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَفَإِنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلَىٰ عَقْبَيْهِ فَلَنْ يَصُرَ اللَّهُ شَيْئاً" "O ölse veya öldürülse siz geri mi döneceksiniz?" "Ama Allah, kıymet bilenlerin ecrini verir."

Ayet, "Muhammed öldürülmedi" diye başlamıyor. Bugüne ders olması için "Muhammed sadece bir peygamberdir" deniyor. Yani o, dinin kendisi değil, Allah'ın peygamberi. Din Allah'ın. Nitekim Enes ibni Nadr nasıl yorumladı bunu o an: "Kalkın, öldüyse Resûlullah, öldüğü dava için biz de ölelim!" Tam anlamış onun davasını yani.

Müslümanlar olarak biz, sembolize edilmesi gerektiği için sembolize ettiğimiz kavramlar yerine dinimizin bizatihi kendisini öne çıkarmamız gerektiğini anlamalıyız. Mescid-i Aksa'nın binasının esir olmasından önce, Mescid-i Aksa'nın şeriatının esir olduğunu anlamamız gerekiyor. Yüreklerde bile esir düşmüş bir şeriat varken kurtulması ne mümkün ne de önemlidir Mescid-i Aksa'nın.

"Öldü diye bırakacak mısınız dini?" Bu soru, iman eden herkes için geçerlidir. Davamız, davamızı temsil edenlerden daha önemlidir bile diyemeyiz. Resûlullah aleyhisselamın onca azameti, mevkisi ve kadrinin gözümüzdeki onca ölçülemezliğine rağmen imanımız böyledir: "Muhammed sadece Allah'ın bir peygamberidir."

Şimdi hocaların, başkanların, liderlerin neredeyse dinden daha değerli olabileceğinin düşünüldüğü bir zamanda Uhud hezimetini, nedenleri ve sonuçlarıyla çok daha iyi anlaşılmalıdır. Asıl çekirdek yerine çekirdekten büyümüş filizlerle uğraşmak... Ağacın dallarından biri bile olmayan, dalın ucunda bin dört yüz sene sonra büyümüş bir filiz, köklerden daha değerli zannediliyor ise Uhud hâlâ hezimet olarak devam ediyor demektir.

Bugün istiğfar etmemiz gereken, Rabbimizin Kur'an'da buyurduğu gibi yeniden anlamamız gereken bir hatayı düzeltmek istiyoruz. En canlı örneğiyle Mescid-i Aksa... Bir tuğlasına hayatlarımız feda olsun elbette. Ama sadece Mescid-i Aksa'yla ilgileniyor görünüp şeriatımızın halifesiyle beraber bir yüzyıldır topraklarımızdan sürgün edildiğini görmezden gelmek, bari evlerimizin şeriatımıza teslim edilmesi diye bir planımızın olmaması... bunlar böyleyken Mescid-i Aksa propagandalarımız, meleklerin âmin dediği dualara dönüşmüyor.

Resûlullah aleyhissalatu vesselamın Medine'si, onun hayatının en kritik günlerinden biri olan Uhud günü, üsve-i hasene dairesinin içindedir. Nasıl uyuduğunu, hurmayı nasıl yediğini izlediğimiz gibi Uhud'da ne oldu-niye oldu'yu da izlememiz gerekiyor.

152. ayet ise bazı müminlerin, "Resûlullah öldüyse davası burada!" demelerini tasvir ediyor. Bugün biz o günleri Kur'an'dan ve ashabın hatıralarından okuyup tatlı tatlı konuşuyoruz ama önünde Hamza'nın cesedi varken bu sözleri söyleyebilmek çok zordu ve insanın yüreğinin Uhud dağı gibi imanla dolu olması gerekirdi.

“Siz onları nasıl ezip geçiyordunuz...” İدُ تَحْسُونَهُمْ بِأَدْنِهِ “Allah size verdiği sözünde durdu.” وَلَقَدْ صَدَقَكُمُ اللَّهُ وَعْدَهُ “İş böyleyken siz dağılıverdiniz ve tartışmaya başladınız.” مَا تَجِبُونَ “Allah önünüze mal koyunca yan çizdiniz.” وَمَنْ يُرِيدُ الدُّنْيَا وَمَنْ يُرِيدُ الْآخِرَةَ “Bir kısmınız dünyalık arzusu taşıyordu, bir kısmınız da sadece ahiret derdi.” ثُمَّ صَرَفَكُم عَنْهُمْ لِيَنْتَلِيَكُمْ “Sonra Allah, bu imtihanı böyle takdir buyurdu, onları savıp gönderdi.”

Üç seans var Uhud'da. İlk seans müminlerin galibiyeti. İkincisi müşriklerin saldırısı ve üçüncüsü de müşriklerin kaçıışı.

“Çünkü Allah müminlere karşı çok iyilik sahibidir.” وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ “Yine de Allah sizi affetti.” وَلَقَدْ عَفَا عَنْكُمْ Affedildiklerinin açıklanması, Peygamber aleyhisselamın yalnız bırakılmasındandı.

Al-i İmran suresinin 152. ayeti, Uhud gazvesinin içten görüntüsünü böylece verir. Ayette işaret edilmesi gereken dört şey var: Münafıklar kaçtı gittiler, geriye ashab-ı kiram kaldı, Allah onlardan razı olsun ve oldu da. Çünkü ayet, affedildiklerini buyuruyor.

Birincisi: “Dağıldınız.” Dağılmayacak ve ilk heyecanı bozmayacaktınız. Siz müminsiniz; namazın ilk rekâtını düzgün kılıp ikinci rekâta uyuklamadığınız gibi cihadı da öğleden sonra dağıtmamalısınız. Yani süreklilik arz eden bir cihat anlayışınız olmalıydı.

“Tartışma oldu aranızda.” Hâlbuki lideriniz var; Resûlullah orada. Ama malı görünce yan çizdiniz.

İşte bugün için Uhud dersi olarak tefekkür etmemiz gereken, Suriye'de ne olduğunu düşündürten, Afrika'daki hadiselerin cevabıdır bu: “Size Allah, hoşunuza giden şeyi -yani malı- gösterince yan çizdiniz.”

Sahabeden biri o günü tasvir ederken müthiş bir cümle söylüyor: “Uhud'da Allah, kalplerimizi avucumuza koydu, biz de iman dolu zannediyorduk, meğer daha yolumuz varmış.” Yani hâlâ mal sevgisi varmış kalplerinde.

Savaşa gelirken hem uzun sürede yol kat ediliyor hem de yanında -savaşın ne kadar süreceğini bilmedikleri için- bir iki ay yetecek yiyecek, silah, teçhizat ve tazminat için gerekli parası da var. Yani adamın serveti devesinin üstünde. Yüz deve geliyor diyelim, ellisi insanları diğer ellisi eşyayı taşıyor. Ve mağlup olduğun anlaşılınca eşya dolu develeri alamazsın; gerekiyorsa deveyi de bırakıp yaya kaçacaksın. Bunun için mağlup, meydanda servet bırakıp gider.

Öğleye doğru müşrikler, geçene seneki gibi mağlup olduklarını anlayınca eşya dolu develerini bırakmaya ve canlarını kurtarmak için kaçmaya başladılar. Bunu görünce ashab-ı kiram da zaferin bu sefer Bedir'den de çabuk geldiğini düşündüler. Ve develere el koymaya niyet ettiler.

“Hoşunuza giden şeyi size gösterince Allah...” müşrikler zayıf noktasını yakaladılar Müslümanlar'ın. Üstünde eşya dolu devenin başına gidince nöbetçiler, müşrikler de Resûlullah'ı arkadan kuşatabilmiş oldu. Tıpkı bugün Müslümanlar'ın, çocuğunu mühendis-şu bu yapmayı ve 'sonra da tövbe etmeyi' düşünmeleri müşriklerin de Resûlullah'ın Kur'an'ı ve sünnetini arkadan kuşatıp onları Peygamber'lerinden koparacak hamleyi yapmaları gibi.

Kur'an'ımızın üsve-i hasene (güzel örnek) dediği Efendimiz aleyhisselamin suyu üç yudumda içtiğini söyleyip bunu örnek alıyor ve Müslümanlık olarak görüyorsak, bütün ümmeti kuşatan bir örnek olması bakımından Uhud'u ondan daha önemli ve stratejik görmek zorundayız.

Allah size zafer tattırmıştı, Oğuz boyundan geldiniz ve göçebe yaşıyordunuz. İslam'la şereflendiniz. Bütün kıtalar atlarınızın nalları altında inledi altı asır. Sonra elinizde ümmet-i Muhammed'in hilafeti bir şeref olarak beklediği hâlde âlimleri ve münevverleriyle ümmetin prestijini taşıyan İstanbul'un, küfrün sinsi işgali altına girmek üzere olduğuna dikkat bile etmediniz. Derken Allah, üç beş basiretli mümin bu duruma karşı duruşa yetmediği için, nimetini geri aldı.

Ulema sadece, “serpuş değil sarık sarmak gerekir mümine” dediği için hunharca ipe götürülürken çocuklara Atıf ismi verip bari ismi yaşasın demeye cesaret edememiş bir toplum... Üzerinden seksen seneyi aşkın bir zaman geçmiş olmasına rağmen hâlâ İskilipli Atıf'ın şehadetinin asıl sırrını yakalayamamış bir toplum... Şubat tatilinde ailece umreye gitse ne olur gitmese ne...

Ümmetin umre hasretini elli sene bağrına basıp yaşaması mümkündür, Kâbe'ye bir şey olmaz. Ama ümmetimizin her gün yaşanan Uhud facialarından ders çıkaramadan, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem sünneti ve şeriatının yok kabul edilmesine karşı pasif direniş bile gösteremeyen bu hâli beş gün dahi idare edilebilecek bir şey değildir. Umresiz yaşarız; gerekiyorsa yirmi sene, Osmanlı padişahları gibi otuz sene hacca bile gidemeyebiliriz ümmetin vahdeti ve azameti bozulmasın diye. Ama Resûlullah'ın şeriatının muhasara altına alındığı bir dünyada sessizliğimizi Allah'a anlatacak bir özür bulamayız. Çünkü bunun özü olmaz.

“Sizin için Resûlullah'ta güzel bir örnek vardır” buyuruyor Rabbimiz. Peki bu örnekliği niye Uhud olarak da görmüyoruz, görmeyelim? Niye aile siyaseti olarak da görmeyelim? Ekonomi politikalarında da niye görmeyelim? Medine, Müslüman için ekonomi, aile, siyaset demektir. Yazıklar olsun Medine denince sadece hurmayı hatırlayan anlayışa.

Bugün ümmet-i Muhammed elbette çetin bir imtihandan geçiyor. Ama asla ve kata akıbet değildir bu. “İşlerin akıbeti Allah'a aittir.” Ümmetin mevcut durumu son değil, bir süreçtir ve bu süreçte üç türlü mümin görecektir Allah. Çünkü Uhud da bu üç türlü mümini görmek için olmuştur:

Bir: Diplomasına-işine-eşine-aşına takılıp kaytarıp kaçan müminler olacak. Allah onlara, yine Al-i İmran suresinde “cahiliye kafalılar” diyor. Bunlar büyük kitleler de olabilir; ama Allah tektir, ona iman edenler de tek başlarına kalabilirler, zararı yok. İbrahim aleyhisselam da tek başınaydı.

İki: Bir o yana bir bu yana gözü kayan ve 'acaba...' deyip korkan, titreyen, ürperen, endişeliler olacak.

Üç: “Muhammed yalnızca bir peygamberdir” ve “Resûlullah öldüyse siz de kalkın ve o dava uğruna ölün” diyenler görecektir Allah.

Bugüne kadarki hayatımızın bu üç kategoriden hangisiyle geçtiğinin muhasebesini hepimiz yapmalıyız.

وَصَلَّى اللهُ وَسَلَّمَ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.

وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.